

De WijkBV: op zoek naar nieuwe verhoudingen

Door Thijs van Mierlo, directeur LSA

Waarom hebben wij gekozen voor 'een zoektocht naar de WijkBV'. Nou, dat heeft sterk te maken met de Nederlandse traditie en de tijd waarin we ons bevinden. Daar hoeft ik denk ik niet al te lang over te vertellen. Ieder van jullie zit daar middenin en is daar iedere dag mee bezig. Dus in het kort:

Het bruist in de samenleving. Het aantal zorginitiatieven bijvoorbeeld (waaronder zorgcoöperaties) steeg in 3 jaar tijd van ca. 100 naar meer dan 400. Actieve bewonersgroepen organiseren zorg, ze kopen gezamenlijk zorgdiensten in of leveren de informele zorg waar professionele zorgpartijen geen tijd of geld voor hebben. Ze beheren steeds vaker maatschappelijk vastgoed en gebruiken daarvoor een realistisch verdienmodel. Ze creëren mogelijkheden voor mede-wijkbewoners om werkervaring op te doen of een zinvolle tijdsbesteding te hebben. Bewonersgroepen zetten projecten op die verspilling tegengaan, de deeleconomie versterken en bewustwording creëren over een zorgvuldige omgang met de natuurlijke hulpbronnen op aarde. En dat allemaal op de schaal van de eigen wijk. Hiermee leveren ze een onschatbare bijdrage aan de sociale, economische en ecologische welvaart van hun wijk. Op het platteland scheppen zij voorwaarden om jongeren te behouden en nieuwkomers te verwelkomen. Maar ook om de lokale economie te versterken en de broodnodige infrastructuur op peil te houden of verbeteren. Ook in steden als Rotterdam en Den Haag ontstaan steeds vaker wijkcoöperaties,

Het bruist, maar **het schuurt ook**. De bruisende samenleving ontstond tijdens en staat tegenover grote bezuinigingen op de collectieve sector. Ook worden nog steeds bestaande machtsstructuren bestendig. We hebben de afgelopen decennia namelijk de samenleving enorm vel complexer georganiseerd en geprofessionaliseerd. Voor iedere vraag uit de samenleving was wel een professional, een interventie, een protocol, een beleidsstuk en een budget. Opgroeiende jongens van de straat houden bijvoorbeeld. Een hbo-professional die dit via zijn welzijnsorganisatie in een productboek laat plaatsen om een aanbesteding van het wmo-budget van de gemeente gegund te krijgen. Niet meer iets van vaders die met jassen als goals gaan voetballen in het park en spelenderwijs wijzen op normen en waarden als elkaar niet verrot schelden. Een karikatuur? Ik denk het niet. Iedereen hier in de zaal kent voldoende voorbeelden.

Toen door de grote collectieve bezuinigingen aantoonde dat dit niet langer mogelijk was, kwam ineens de actieve bewoner om de hoek kijken? Ineens? Nee, hij is er altijd al geweest. Participatie is namelijk onuitroeibaar. Alleen werd die actieve bewoner wel ontmoedigd, verdrukt, gepamperd, in slaap gesust. Afijn, kies vooral je eigen term. Maar ook nu nog schuurt het aan allen kanten. De actieve bewoner wordt gewantrouwd om haar inclusiviteit, continuïteit, kwaliteit. In het lokaal samenspel met overheid en andere aanbieders van publieke diensten mogen zij nauwelijks meedoen.

Maar vooral ook ontbreekt het aan een economische basis. Bewonersbudgetten gaan altijd over enkele honderden of duizenden euro's. Burgerbegrotingen gaan soms over grotere bedragen, maar pakweg 95-99% van de uitgaven op de gemeentelijke begroting staan wel zo ongeveer vast voor de komende vier jaren. Economisch eigendom van gebouwen, grond of andere assets vertrouwen we bewoners vaak niet toe. Aanbestedingen onder de aanbestedingsgrens van €100.000,- kunnen soms nog net, maar dan houdt het ook op. Als regie en betrokkenheid van de bewoners gaat over grotere bedragen houdt het al snel op.

De WijkBV is een concept dat is gebaseerd op een aantal belangrijke **centrale waarden**: autonomie, nabijheid, eigenaarschap en eigen kracht. Met elkaar kunnen bepalen wat lokale oplossingen voor lokale problemen zijn. Zelf in staat zijn oplossingen te kunnen vinden en je eigenaar hiervan voelen. En vanuit een benadering dat iedereen iets heeft bij te dragen aan het doel dat je wilt bereiken. Mensen kunnen zoveel meer dan ze zelf denken en nog veel meer dan wat anderen van hen denken. Als het nu een lukt om al die kracht – zonder dwang – te kunnen gebruiken?

Nu zou ik hier een schets kunnen geven van hoe de WijkBV eruit ziet. Hoe groot het gebied, met welke onderwerpen zij zich bezighouden, hoe zij zich organiseren. Maar dat doe ik niet. Dat kan ik ook niet. De wijkBV bestaat niet. Of bestaat nog niet.

In plaats daarvan daag ik jullie uit en nodig ik jullie uit om samen met ons hieraan te bouwen. Want heel veel weten we al wel. ieder van jullie bezit relevante informatie en ervaring. Samen komen we een heel eind. In plaats van de schets van de WijkBV geef ik 4 ingrediënten of bouwstenen aan jullie mee. Waaruit is een wijkBV opgebouwd:

1. Diensten

Een WijkBV gaat over dingen doen. Een verschil maken voor mensen in de buurt. Een WijkBV doorleeft het principe 'van, voor en door' de buurt en weet daardoor heel goed waar behoefte aan is bij mensen in de wijk. Dat is waarop ze actie onderneemt. Voornamelijk door taken in het publieke domein op te pakken en over te nemen, maar soms ook uit het private domein. Deze dienstverlening gaat dwars door sectoren heen, gebaseerd op wat mensen in de wijk nodig hebben. Dit betekent dat hier ook juist de primaire (basis) voorzieningen bij passen zoals wonen of zorg. Er wordt continue verbinding gezocht met andere diensten en activiteiten om zowel effectiever als efficiënter te kunnen werken.

2. Geldstromen

Daar komen we aan de economische basis. De WijkBV is per definitie ondernemend, met de maatschappelijke doelstelling als leidraad. Dit betekent dat er een ambitie is om een groot gedeelte van de middelen, het inkomen, zelf te verdienen. Dat kan door contracten voor diensten, gebruik van assets en andere activiteiten. Dat neemt niet weg dat er altijd behoefte zal blijven aan geefgeld vanuit fondsen, het publiek, overheid om bij te dragen aan de maatschappelijke doelstelling. Een belangrijk uitgangspunt is dat de lokale economie onderdeel uit maakt van het lokale ecosysteem en dat geld ook behouden blijft voor de wijk. Dat betekent onder andere het stimuleren van lokaal ondernemerschap en werk creëren

voor lokale mensen. Een WijkBV heeft een goed beeld van de private en publieke geldstromen in de wijk en gebruikt en herschikt deze geldstromen zodat ze ten goede komen van de wijk. Dat kan ook betekenen dat zeggenschap over sommige overheidsbudgetten overgeheveld zouden kunnen worden naar de wijk. Een WijkBV werkt toe naar een nieuw model van waarde, waar geld niet centraal staat, maar de maatschappelijke waarde die wordt gecreëerd. Denk bijvoorbeeld aan het vergroten van de leefbaarheid, creëren prettige woonomgeving, werkgelegenheid, meedoen aan de maatschappij.

3. Asset eigendom

Eigendom van assets (gebouwen, publieke ruimte, infrastructuur, voorzieningen) voor een WijkBV stoelt op twee gedachtes. Het idee van publieke goederen, die weer echt als publiek goed toegankelijk zijn voor de wijk en waar de wijk zeggenschap heeft over wat er met ze gebeurt. Dit betekent dat zulke voorzieningen beter aansluiten bij de behoeften van mensen in de wijk. Het is ook niet ondenkbaar dat de WijkBV nieuwe assets gaat ontwikkelen, bijvoorbeeld omdat de markt niet voorziet in die behoefte. Denk dan aan het aanleggen van glasvezel, of een opwekken van duurzame energie.. Daarnaast geeft het eigendom van assets de mogelijkheid om een verdienmodel te ontwikkelen waarmee de organisatie een onafhankelijke en sterkere positie creëert. Waardoor ze in staat is zelf sturing te geven aan waar middelen naar toe zouden moeten.

4. Eigenaarschap

De kracht van de WijkBV is dat de inwoners van de wijk eigenaar zijn van de WijkBV. Door te werken met lidmaatschap van bewoners uit de wijk wordt de kracht van de WijkBV versterkt. Door community building worden mensen actief gemobiliseerd om onderdeel uit te maken van de WijkBV op een inclusieve manier. Zij hebben dan ook echt zeggenschap over doelstellingen en activiteiten. Door te zorgen voor een goede juridische vorm van de WijkBV kan er worden gezorgd dat het vermogen van de wijkBV altijd beschikbaar blijft voor de doelen van de wijkBV en voor de buurt. Hiermee werken we vanzelf aan het verdiepen en verbreden van de lokale democratie.

Samen bouwen we de wijkBV. Wat mij betreft niet door een theoretisch model te volgen. Daar heb ik vandaag ook bij vandaan geprobeerd te blijven. Maar door gewoon te beginnen. Al die organisaties en initiatieven in Nederland kunnen hiermee aan de slag. Een BewonersBedrijf dat nieuwe vormen van lokale democratie ontwikkeld. Een wooncoöperatie die ook kijkt naar het leveren van publieke diensten zoals ouderenvervoer of een buurthuis. De bewonersorganisatie die eigenaar wordt van het nieuwe glasvezelnet. De welzijnsorganisatie die nauw samenwerkt met vrijwillige buurtteams en daarvoor ook budget wil afstaan. De gemeente die actief vastgoed overdraagt aan wijkcoöperaties die zich ook bezighouden met buurtbegrotingen. Begin en werk aan de volgende stap!

Voorlopig zal het nog wel even schuren en bruisen. En dat is geweldig!